

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Tvåspråkighet i förskolan

– en kvantitativ studie om pedagogers inställning till tvåspråkighet

Charlotte Biro
Sandra Johansson

Examensarbete 10 poäng
inom Allmänna Utbildningsområdet
Lärarytbildningen
Höstterminen 2006

Handledare
Carl-Johan Svensson
Examinator
Henning Johansson

SAMMANFATTNING

Charlotte Biro & Sandra Johansson

Tvåspråkighet i förskolan

En kvantitativ studie om pedagogers inställning till tvåspråkighet i förskolan

Antal sidor: 31

Syftet med vår uppsats var att undersöka hur pedagogers inställning är till tvåspråkighet i förskolan och om det finns någon tendens att åldern generellt kan ha att göra med hur pedagogerna förhåller sig till det. Vi ville även undersöka om reglerna för modersmålsundervisning skiljer sig åt i de två kommuner som undersöktes.

Resultatet i vår uppsats bygger på enkäter och intervjuer som vi har sammanställt i form av tabeller, diagram och löpande text. Vi valde att skicka ut 129 enkäter och fick tillbaka 86 stycken.

De flesta som besvarade enkäten var positivt inställda till tvåspråkighet och de ansåg också att barnen skulle få tala sitt modersmål. De pedagoger som var mest angelägna att framhäva olika kulturer på förskolan var de som hade många invandrarbarn på sin avdelning. Modersmålundervisningen skiljer sig åt när det gäller förskolan. En kommun har modersmålsträning för barn i förskolorna, medan den andra kommunen inte skulle ordna något alls.

Det är viktigt att barnen lär sig sitt modersmål grundligt innan de kan lära sig ett nytt språk och att pedagogerna är öppna och engagerade för barnens språk och kultur. Språk har olika status beroende på var i världen du bor.

Sökord: tvåspråkighet, modersmål, pedagoger

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

Innehåll

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Status inom språk	2
2.2 Vad det innebär att vara tvåspråkig	2
2.3 Barn med två språk	3
2.4 Modersmålsträning	5
2.5 Pedagogerna	6
2.6 Sammanfattning av bakgrund	8
3. Syfte och frågeställningar	10
4. Metod	11
4.1 Urval	11
4.2 Datainsamling	11
4.3 Genomförande	11
4.4 Analys	12
4.5 Bortfallsanalys	12
4.6 Validitet och Reliabilitet	13
5. Resultat	14
5.1 Intervjuer	14
5.1.1 Sammanfattning av intervjuer	15
5.2 Enkäter	16
5.2.1 Pedagogers åsikter om tvåspråkighet	17
5.2.2 Pedagogers inställning till tvåspråkighet	18
5.2.3 Pedagogers inställningar i arbetslag	19
5.2.4 Pedagogers åsikter om kulturer	20
5.2.5 Föräldrars önskemål om kulturen på förskolan	22

5.3 Övriga kommentarer	24
5.4 Sammanfattning av resultat	24
6. Diskussion	25
6.1 Metoddiskussion	25
6.2 Resultatdiskussion	26
6.3 Vidare forskning	29
7. Referenser	30

Bilagor

1 Inledning

Det svenska samhället har blivit mångkulturellt, därför är det viktigt att ta vara på de språk som finns på förskolan och se dem som en tillgång.

Vi har valt att skriva om tvåspråkighet för att det är ett ämne som berört oss på våra verksamhetsförlagda utbildningar och vi har märkt att barn med två språk endast fått tala svenska på förskolan. En del pedagoger har ansett att på förskolan gäller det svenska språket och den svenska kulturen, medan barnen har ansetts få sin kultur och sitt språk hemma. Under andra verksamhetsförlagda utbildningar har vi även stött på andra värderingar, där pedagogerna är positivt inställda till tvåspråkighet.

I Lärarförbundet (2004) står det att "Förskolan skall bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål" (s.28). Det vi har sett på några av våra verksamhetsförlagda utbildningar (VFU) är att pedagogerna lägger störst vikt på det svenska språket. Just för att vi har dessa erfarenheter ville vi skriva om detta ämne för att se om det är så överallt i de kommuner som vi har gjort vår undersökning. För oss är det viktigt att barnen ska få känna att det är en tillgång att prata fler språk och att deras modersmål är en viktig del av dem.

Vår uppsats kommer att handla om attityder och inställningar till tvåspråkiga barn. Vi kommer även att ta upp vad som gäller med modersmålundervisning i de båda kommunerna. Som vi har läst i litteraturen, och som kommer att framgå i bakgrunden, är det viktigt att kunna sitt modersmål bra för att lättare lära sig ett annat. När pedagoger arbetar med barn med annat modersmål än svenska kan de lära sig hälsningsfraser och andra ord på barnens språk för att visa barnet, föräldrar och den övriga barngruppen att deras och övriga språk är viktiga.

2 Bakgrund

2.1 Status inom språk

Enligt en rapport som Skolverket (2003b) har gett ut ser vi i Sverige inte andra språk än engelska, spanska, franska som någon tillgång, dock har italienska, portugisiska och ryska blivit mer populära som skolspråk. Det är viktigt att visa att alla språk är lika viktiga och att det finns plats för alla språk i förskolan och skolan. Ladberg & Nyberg (1996) har framfört åsikten att svenskar många gånger inte förstår varför det är så viktigt att prata sitt modersmål. Detta kan bero på att de är ovana vid flerspråkighet. Ladberg & Nyberg (1996) säger vidare att troligtvis kan det vara så att många människor som bara har ett språk tror att det inte är bra med flerspråkighet för att barnen inte kan hålla isär språken, men detta är vanliga fördomar. Enligt Skolverket (2003b) är det en förutsättning att lära sig sitt modersmål innan man kan lära sig ett annat.

Ladberg (1996) anser att en person som bara pratar ett språk ser det som normalt, medan en person som pratar två språk tycker att det är normalt att prata flera språk. På jorden finns det ungefär 5000 olika språk uppdelade på cirka 150 länder. Ungefär lika många människor är flerspråkiga som enspråkiga. Ladberg (1996) säger vidare att språk har olika status i världen. Spanska och engelska är två språk som har hög status i världen, men svenska som däremot inte är ett internationellt språk har endast hög status i Sverige.

2.2 Vad det innebär att vara tvåspråkig

Att vara tvåspråkig och hur människor blir tvåspråkiga kan innebära att de använder sig av och lär sig två språk i sin vardag och inte bara i skolan, men det finns ingen exakt definition på vad det innebär att vara två- eller flerspråkig (Jørgensen, 1995). I *Nationalencyklopedin* (1995) står det att tvåspråkighet och flerspråkighet är behärskning eller användning av flera språk. Jørgensen (1995) menar att barn som växer upp med fler språk än ett är mycket vanligt i stora delar av världen och anses i de delarna som helt naturligt. Orsakerna till att barn blir tvåspråkiga kan bero på många saker. En kan vara en familj som flyttar till ett annat land på grund av krig, sociala eller ekonomiska skäl. En annan orsak kan vara om föräldrarna kommer från olika länder och har olika språk.

Bozarslan (2001) menar att när ett barn som har annat modersmål än svenska ska lära sig det svenska språket är det viktigt att pedagogerna utgår från deras tidigare kunskaper och erfarenheter. Som lärare bör man istället för att förneka bekräfta vad barnet kan. Tvåspråkiga barn behöver stöd i både modersmålet och svenskan. Bozarslan (2001) säger vidare att dessa barn har börjat sina liv med ett annat språk än det svenska och många av dem har även till viss del vuxit upp i en annan kultur. Som pedagog glömmer man ofta att både barn och vuxna har en historia och ett annat språk innan de kommer till den svenska förskolan och skolan, därför är det viktigt att utgå från vad de har med sig ifrån sitt hemland för att resultaten ska bli så positiva som möjligt.

Det är viktigt att få barnen att känna att deras språk och kultur är viktiga. Annars kan de stöta bort sitt språk och sin kultur och förneka sitt ursprung. För att visa barnen att de duger som de är behövs mer modersmålsundervisning och en positiv inställning till barnens språk och kultur. Detta hjälper dem att utveckla en positiv självbild (Bozarslan, 2001).

2.3 Barn med två språk

Enligt Skolverket (2003a) är det många familjer i dagens svenska samhälle som är flerspråkiga. Många barn som har svenska som modersmål möter barn som har annat modersmål än svenska i förskolan. Förskolans uppdrag är, som vi redan konstaterat, att se till att dessa barns språk tas tillvara. Identitet och språk hör ihop precis som lärande och språk. Vårt samhälle är mångkulturellt och flerspråkigt, därför bör vi se barn med annat modersmål än svenska som en tillgång, vilket vi ska ta tillvara på och inte se det som ett problem som ska lösas (Skolverket, 2003a).

Thomas & Collier (2002) är två språkforskare som anser att det är viktigt att lära sig sitt modersmål innan det går att lära sig ett annat, men att det också är lika viktigt att lära sig det språk som hör till landet där man bor för att till exempel studierna ska gå bra. Det ger en känsla av tillfredställelse. Enligt Skolverket (2003b) har varje barn rätt till att bli sett, hört och ha en trygg identitet. Det är viktigt att barnen har en god självkänsla, detta är en bra grund att utvecklas från och en grund att stå på. Det är viktigt för alla att kunna göra sig förstådd, därför är det viktigt att lära sig språk. Thomas & Collier (2002) anser att familjer som väljer att deras barn ska bli tvåspråkiga får erfara att deras språkarv till barnen inte påverkar det nya språk de ska lära sig. Baker (1996) skriver att uppfostra sina barn med flera språk kan förändra livet för hela familjen, och det påverkar framförallt barnens identitet. Att vara tvåspråkig innebär att de får uppleva två språkvärldar och flera kulturer.

Ladberg (1996) menar att alla barn kan lära sig många språk, det har inget att göra med hur intelligenta barnen är, alla lär sig i olika nivåer. Detta säger även forskaren Österberg (1961) som menar att språkqualiten inte har med detta att göra. Ladberg (1996) säger vidare att barn behöver språk för att kunna göra sig förstådda och för att förstå människor runt omkring sig. Språk utvecklas olika beroende på vilka barnen har i sin omgivning och vilka barnen pratar med. Jernström & Johansson (1997) har visat i ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete över många år att det är viktigt att två- eller flerspråkiga barn i skolmiljö får höra vuxna som talar språken. I deras undersökningar användes exempelvis föräldrar eller bekanta till barnen som kom och berättade om något på det egna språket. Vid sådana tillfällen hjälpte barnen och andra vuxna till med att översätta om det behövdes. Det viktiga enligt Jernström och Johansson var att språken fick höras i positiva sammanhang. Skolan visade då en positiv inställning som barnen själva mycket tydligt fick uppleva.

2.4 Modersmålsträning

På grund av den ökande invandringen i början av 1970-talet så hade pedagogerna med frågor om invandrabarnens och deras möjligheter att utveckla både sitt modersmål och det svenska språket på dagordningen. 1975 fick invandrargruppen (en grupp inom utbildningsdepartementet) i uppdrag att klarlägga invandrabarnens situation i både förskola och skola och komma med förslag till förbättringar. De kom fram till att det var viktigt att satsa på barns modersmål redan vid fyra års ålder. Det var också viktigt enligt invandrargruppen att barnens modersmål skulle komma i första hand så att de kunde behärska det väl, både språkligt och känslomässigt. Regeringen kom fram till att kommunerna var skyldiga att ge barn i sexårsåldern hemspråksträning och barn i skolan hemspråksundervisning. Hemspråksstöd började även gälla för femåringar 1979 (Skolverket, 2003a).

1990 försvann statsbidraget och det blev mycket besparingar. Detta gjorde att många kommuner minskade eller helt lade ner hemspråksstödet. I stället var det viktigare att koncentrera sig på det svenska språket (Skolverket, 2003a). Skolverket (2003a) menar att barn har lättast att lära sig språk i förskoleåldern, det är i denna ålder som grunden läggs för flerspråkighet. Barns lärande underlättas om barnet får använda sitt modersmål. Ändå har modersmålsträningen försämrats under 90-talet. Modersmål är inget som står längst upp på kommunernas skolplaner.

Ökningen av antalet barn med annat modersmål än svenska har stigit nästan varje år fram till nu. Eftersom barnantalet har ökat i de svenska förskolorna, så har antalet barn med annat modersmål än svenska också ökat. Fördelningen av de här barnen är inte lika fördelat över hela Sverige. Detta märks tydligt i förskolorna (Skolverket, 2003b).

Skolverket (2003b) anser att kommuner som tar emot barn med annat modersmål än svenska har ofta politiskt godkända mål eller riktlinjer. Dessa mål eller riktlinjer innehåller vilka barn som ska bli erbjudna modersmålsstöd och hur många. Däremot handlar oftast målen eller riktlinjerna inte om innehållet i verksamheten.

Løken och Melkeraaen (1996) menar att en modersmåls lärare ska finnas till hands för pedagoger och barn vid alla tillfällen. Modersmåls läraren ska vara en i arbetslaget och han eller hon bör också få hjälp och stöd av den övriga personalen.

2.5 Pedagogerna

Løken och Melkeraaen (1996) menar att när pedagoger arbetar med barn med annat modersmål än svenska är det bra om alla i arbetslaget är engagerade i deras språkutveckling. Dessutom är det en förutsättning för att genomföra målsättningarna. Genom personalmöten där de tar upp dessa barns situation i förskolan kan pedagogerna konkret arbeta med målinriktad språkutveckling. Bland det viktigaste är att pedagogerna har ett syfte med aktiviteterna så att de vet varför de gör som de gör.

Løken och Melkeraaen (1996) anser att det är viktigt med utvärdering av målinriktat arbete, då det annars finns risk för att pedagogerna fastnar i ett inrutat arbetssätt. De kan utvärdera på olika sätt, vill pedagogerna utvärdera med barnen kan de använda sig av bandspelare, fotografier med mera. Ett annat utvärderingssätt kan vara att enbart pedagogerna utvärderar. Det är intressant för pedagoger, föräldrar och barn att se om de har utvecklat sina språk eller inte.

Ladberg (1996) säger för att göra ett bra arbete med barnen behöver personalen få information om flerspråkiga barn och deras kulturer. Pedagogerna bör bearbeta sina känslor och attityder när det gäller flerspråkiga barn. Det är också viktigt att de bemöter dessa familjer med en öppenhet för det nya och att pedagogerna har en inställning att det kommer och gå bra. Gör de det skaffar de sig kunskap inom detta område. För att fånga barnens intresse på till exempel samlingar kan pedagogerna använda sig av konkret material. Likaså tycker Løken och Melkeraaen (1996) att det kan vara bra att använda olika hjälpmedel när de har aktiviteter med barn med annat modersmål än svenska, därför kan pedagogerna använda sig av olika konkreta saker när de läser sagor, till exempel flanellografer, böcker med mera. För att förstärka kulturen på förskolan kan pedagogerna ta hjälp av modersmåls lärare och föräldrar, de kan visa lekar, sånger och ramsor från deras hemland. Detta får alla parter att känna tillhörighet. Ladberg (1996) tycker att det är viktigt att barnen ska få känna sig respekterade för dem de är. Detta kan pedagogerna göra genom att lära sig hälsningsfraser och andra olika ord på barnens modersmål, detta bekräftar barnens identitet. När de gör sådant visar de föräldrarna, barnen och den övriga barngruppen att deras språk är viktiga och att de respekterar dem. Ignorerar de barnens språk ger pedagogerna ett intryck av att barnens språk inte är någonting värt. Trots att det inte är det de menar så är det, det intrycket som ges (Ladberg 1996). Även Ladberg & Nyberg (1996) anser att pedagogerna ska visa att barnens språk är viktiga och att de ger barnen ett intryck att de är värdefulla. Att ta hjälp av modersmåls lärare är en viktig del i arbetet med barns språkutveckling för att visa barnen att alla språk är viktiga och att de behöver alla sina språk. Det är också bra om det får synas och höras var barnen kommer från. Pedagogerna kan också ta hjälp av barnens föräldrar för att få idéer till barns språkutveckling.

I arbetet med barn med annat modersmål än svenska bör arbetslaget se till att barnen får det stöd och stimulans i sitt språk som de behöver. Pedagogerna bör finnas till hands så att barnen kan få stimulans för att utveckla nya kunskaper och insikter. Detta kräver att olika språk, kunskapsområden och olika sätt att lära på finner en balans och blir en helhet i förskoleverksamheten (Läraryrket, 2004).

Genom att se till så barnen är omgivna av människor som talar deras språk, kan dessa människor hjälpa barnen i deras språkutveckling. Andra sätt att stödja språkutvecklingen kan vara att familjen åker till sitt hemland eller till andra länder där de talar barnens modersmål. Sånger, musik, lekar eller andra aktiviteter som barnen tycker är roliga är också stödjande för barnens språkutveckling (Ladberg & Nyberg, 1996).

Barn som har svenska som modersmål är viktiga kompisar för barn med annat modersmål. De kan hjälpa de här barnen att hitta ord och förklara vad som menas. Pedagogerna kan också hjälpa till att ge barnen rätt ord. Att upprepa ord som hör till vardagen kan underlätta för barnen i deras språkutveckling. Det blir lättare för barnen att lära sig ord när de hör dem vid vardagliga situationer så som på- och avklädning, toalettbesök, matsituationer med mera (Ladberg, & Nyberg, 1996). Även Løken och Melkeraaen (1996) skriver att när pedagoger arbetar med barn med annat modersmål än svenska bör de ta till vara hela dagens olika situationer, att använda språkstimulering. Detta ska komma naturligt för att pedagogerna har barnen runt sig hela dagen. Bra tillfällen för barnens språkstimulering sker i deras lek. Pedagogerna kan också vara med i leken, men då på barnens förfrågan. Den vuxna kan i leken hjälpa barnen att hitta rätt ord.

För att få barn med annat modersmål än svenska trygga i sin tillvaro på förskolan är det viktigt att arbeta målinriktat med dem. Något som även är viktigt är att ge dem tid, alla situationer bör få ta den tid det tar. Det är viktigt att pedagogerna har tålmod med de här barnen. Pedagogerna bör också upprepa sina ord, tänka på att tala långsamt, förenkla sagor med mera. När de gör detta får barnen mer förståelse. Pedagogerna kan aldrig förenkla för mycket för dessa barn, men ändå bör de göra det intressant och spännande för dem (Løken, & Melkeraaen, 1996). Ladberg och Nyberg (1996) anser att om de har en samling med barn med annat modersmål än svenska bör samlingen vara i en liten grupp för då kan barnen få större möjlighet att uttrycka sig språkligt.

2.6 Sammanfattning av bakgrund

Det som de flesta skriver i den litteratur vi har läst är att det är viktigt att barnen lär sig sitt modersmål grundligt innan de kan lära sig ett nytt, fast det är lika viktigt att barnen lär sig det språk som hör till landet. En annan viktig del är att pedagogerna är engagerade i barngruppen och dess struktur.

Det finns dock också forskning som visar att man under gynnsamma förhållanden kan använda ett främmande språk redan tidigt och ändå få goda resultat. Särskilt bra går det att göra så om det första språket redan är ett "högstatus" språk. Många så kallade språkbadsprogram eller på engelska "immersion" programs har gett goda resultat. Sådana program är särskilt framgångsrika när det gäller att få till bra uttal men har blivit kritiserade för att språkanvändningen inte utvecklas lika bra. Barnen kan språket nära nog perfekt men är exempelvis dåliga på att använda det i vardagliga situationer. En bra översikt över tidig forskning på tvåspråkighetsområdet ges av Mackey (1972).

Enligt Skolverket (2003b) har varje barn rätt till att bli sett, hört och ha en trygg identitet. Det är bra om barnen har en god självkänsla, detta är en god grund att utvecklas från och en grund att stå på. Det är viktigt för alla att kunna göra sig förstådd, därför är det bra att lära sig språk. Ladberg (1996) tycker att det är viktigt att barnen ska få känna sig respekterade för dem de är.

Som Ladberg & Nyberg (1996) skriver så kan en del pedagoger inte förstår varför det är viktigt för barn att prata sitt modersmål mer än i hemmet. Språk har olika status beroende på var du bor i världen, men också inom landet.

I den litteratur vi läst står det att det är en fördel att ha en bra inställning till barn med annat modersmål än svenska, pedagogerna bör vara öppna för dessa barn med andra kulturer. För att förstärka kulturen på förskolan kan pedagogerna ta hjälp av modersmåls lärare och föräldrar, de kan visa lekar, sånger och ramsor från deras hemland. Detta får alla parter att känna tillhörighet.

Vi vill påpeka att det som står i bakgrunden inte är något "facit" om hur det måste se ut på förskolorna. Men att det vi har skrivit om är ett sätt som pedagogerna kan jobba utifrån.

3 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka pedagogers och barnskötares inställning till tvåspråkighet i förskolan och i vilken grad de framhäver olika kulturer. Som vi skrev i inledningen har vi under våra tidigare verksamhetsförlagda perioder erfarit att barn med annat modersmål än svenska inte fått tala det på förskolan. Vi tycker att det ska vara naturligt för barnen att få prata de språk de kan och vill tala. I arbetet med barn med annat modersmål än svenska skall arbetslaget se till att de får det stöd och stimulans i sitt språk som barnen behöver (Läraryrket, 2004).

- Finns det någon tendens att åldern generellt kan ha att göra med hur pedagogerna förhåller sig till tvåspråkighet?
- I vilken grad uppger pedagogerna att de framhäver olika kulturer på förskolan?
- Skiljer sig de undersökta kommunerna åt när det gäller modersmålsträning?

4 Metod

4.1 Urval

Vi kom fram till att vi ville göra en undersökning med pedagoger, för att se deras inställning och attityder till tvåspråkighet. Eftersom en utav kommunerna är lite mindre, kunde vi skicka ut enkäter till alla sju förskolor som finns där. I den större kommunen valde vi att skicka ut enkäter till elva förskolor utav 24 stycken där det fanns fler avdelningar än en, därför att det jobbar fler pedagoger på en förskola med fler avdelningar. Både förskollärare och barnskötare fick fylla i enkäten, däremot visste vi inte hur många som jobbade på varje avdelning och om de var barnskötare eller förskollärare. I förskolan är barnen mellan ett till fem år. De kommunerna vi valde har ca 10000 invånare respektive 15000 invånare. De här kommunerna valde vi för att de är kända för oss.

4.2 Datainsamling

Vi valde att göra en kvantitativ enkätundersökning. Att vi valde denna typ av undersökning berodde på att under tidigare uppsatser har vi använt oss av kvalitativa metoder, därför ville vi testa på något nytt. Eftersom vi inte hade gjort någon enkät förut var det en utmaning. Dessutom gjorde vi två intervjuer med de ansvariga för modersmålsundervisningen i varje kommun, för att vi ville se om de två kommunernas riktlinjer skilde sig åt.

Enkätfrågorna utformade vi som vi gjorde (se bilaga 2) för att vi ville undersöka hur viktigt pedagogerna tycker att det är med tvåspråkighet i förskolan. Syftet var att undersöka deras attityder och inställningar. Två pilotundersökningar gjordes. När vi var klara med enkäten skickade vi ut 129 enkäter till två olika kommuner, en lite mindre och en lite större. I de här kommunerna fick förskollärare och barnskötare besvara enkäten. Intervjuerna gjorde vi per telefon och via mail.

4.3 Genomförande

Efter att vi bestämt vilka förskolor som skulle få besvara enkäten skickades de ut via internpost från våra verksamhetsförlagda utbildningsplatser (VFU-platser). I kuverten skickade vi med ett brev där det stod att de kunde skicka tillbaka dem till våra VFU-platser.

Innan vi gjorde intervjuerna skrev vi ner sex frågor och tog sedan kontakt med de ansvariga för modersmålsundervisningen i kommunerna via telefon. Intervjun tog cirka 10 minuter. Vi skrev ut de stödord vi antecknat under telefonintervjun till löpande text direkt efter intervjun. Till den ansvarige i den större kommunen ringde vi också men fick inget svar så vi skickade ett mail med frågorna och fick svar dagen efter. Även den intervjun som gjordes via mail skrev vi ut i löpande text. I resultatet kommer vi kalla de vi intervjuade för respondent 1 och respondent 2. Den förstnämnde är från den mindre kommunen och den sistnämnde från den lite större kommunen.

4.4 Analys

Enkäterna analyserade vi genom att utvärdera våra frågeställningar och även den litteratur vi har läst och har i bakgrunden. Enkäterna utformade vi efter att vi hade haft föreläsningar om hur enkäter skulle se ut. Vi tyckte att det var viktigt att få med bakgrundsvariabler, de frågor som behandlar bakgrund som till exempel frågan ”Ungefär hur många umgås du med som har annan kultur än din egen”? bakgrundsfaktorer, de frågor som behandlar ålder, kön och från vilket land de kommer och centralfrågor, de frågor som behandlar det centrala i vår enkät som till exempel ”Vad är din inställning till tvåspråkighet”? Vi tänkte också att den skulle vara lockande att besvara trots att den hade få frågor. För att respondenterna skulle veta varför de skulle besvara enkäten och för vilka hade vi en presentation i början. Den var anonym, vilket vi också påpekade. Vi använde oss av slutna frågor men lade till några rader ifall de ville utveckla sina svar.

När det gäller våra intervjuer så använde vi oss av faktabaserade frågor som bara kan ge ett svar som det inte ligger några värderingar i, därför läste vi inte in oss på intervjutekniker. Ett exempel på en sådan fråga är: Hur många barn är inskrivna på din avdelning?

4.5 Bortfallsanalys

Mangione (1995) har delat in antalet besvarade enkäter i procentenheter. De är indelade så här:

Under 50 %	oacceptabelt
50–60 %	knappt godkänt
60–70 %	acceptabelt

70–85 %	bra
Över 85 %	utmärkt

Utav 129 utskickade enkäter så fick vi tillbaka 86, det blir avrundat 66.7 %. Enligt Mangiones (1995) uppdelning hamnar vi på nivån acceptabelt. Från den mindre kommunen fick vi in 32 svar utav 39 utskickade enkäter och från den större kommunen fick vi in 54 svar utav 90 enkäter. Varför bortfallet inte blev så stort i den mindre kommunen tror vi beror på att personalen på förskolorna vet vilka vi är medan i den större kommunen så är vi anonyma. Dessutom tror vi att bortfallet har att göra med var eller vart någonstans förskolorna ligger i kommunerna. I ett område där det finns många barn med utländsk bakgrund är personalen på förskolorna troligen mer angelägna att besvara enkäten än ett område där de enbart har barn med svenska som modersmål. Vi tror att vi inte har fått så många svar från de förskolor där det endast går barn med svenska som modersmål därför att pedagogerna där inte är så engagerade i detta ämne. Att de bara har barn med svenska som modersmål kan påverka att de inte har besvarat enkäten för att detta ämne känns avlägset för de här pedagogerna. Det är lite synd att vi inte har fått in fler enkäter därför att de pedagogerna kunde ha haft en kritisk syn som vi eventuellt har missat.

4.6 Validitet och reliabilitet

För att få så stor trovärdighet som möjligt gjorde vi två pilotundersökningar innan vi skickade ut enkäterna. Vi har använt oss av slutna frågor i enkäten, men även lagt till några rader ifall de ville utveckla sina svar. Frågorna vi har ställt i enkäten besvarar vårt syfte och frågeställningar. Vi anser att vi har mätt det vi har avsett att mäta, därför tycker vi att vår uppsats är trovärdig.

Trots att vi fick ett ganska stort bortfall (33,3 %) så tror vi inte att resultatet skulle bli annorlunda om vi skulle göra undersökningen igen. Detta på grund av att vi inte har kunnat påverka respondenterna när de har besvarat enkäten. Därför anser vi att undersökningen är tillförlitlig.

5 Resultat

Vi intervjuade en ansvarig för modersmålsundervisningen i varje kommun. Frågorna handlade om vilka riktlinjer som gällde och om de hade modersmålsträning för förskolebarn. De handlade också om vilka språk de hade modersmålsundervisning i. En sak till som vi var intresserade av att veta var vilka som fick undervisa i modersmål och vilka som var ansvariga för att barnen skulle få modersmålsundervisning.

5.1 Intervjuer

De två respondenterna som är ansvariga för modersmålsundervisningen i varje kommun sa att det ligger på rektorernas ansvar att informera föräldrar till barn med annat modersmål än svenska om modersmålsundervisning. Sedan är det upp till föräldrarna att anmäla om de vill att deras barn ska få modersmålsundervisning eller inte. I de båda kommunerna håller de strängt på att det ska vara minst fem barn med samma modersmål för att det ska bli en undervisningsgrupp. När det gäller undervisningen får en person som kommunen bedömer är bra nog undervisa, det behöver inte vara en utbildad lärare, även detta gäller i båda kommunerna.

Respondent 1 sa att i deras kommun har de bara modersmålsundervisning för barn i skolåldern, alltså sex år och uppåt. I denna kommun skulle de inte ordna någon modersmålsträning för barn i förskoleåldern, men barn som är tre till fem år kan ändå få vara med på modersmålsundervisningen i skolan om modersmålsläraren godkänner det. Kommunen har för tillfället modersmålsundervisning i serbiska, albanska och bosniska. Respondent 2 sa att de har modersmålsundervisning för barn i åldern sex år och uppåt och även för barn i förskoleåldern fast då kallas det modersmålsträning. Detta började de med år 2005. De har modersmålsundervisning i arabiska, kurdiska, farsi, albanska och kroatiska.

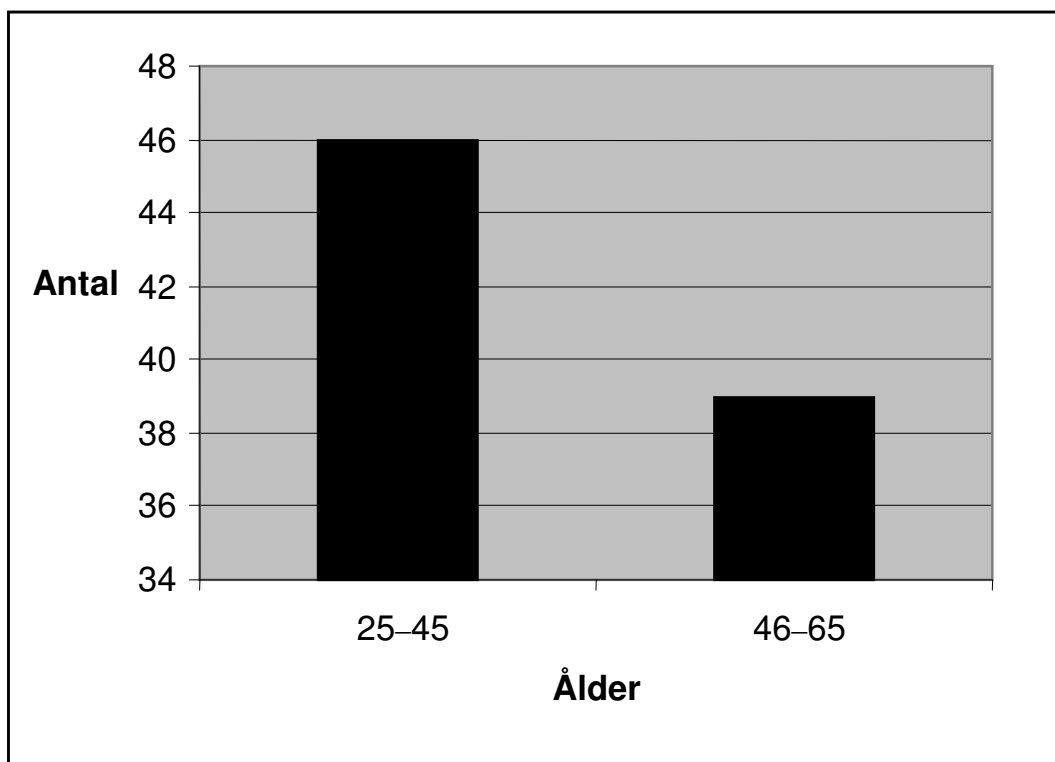
5.1.1 Sammanfattning av intervjuer

I den större kommunen har de modersmålsträning för förskolebarn om det finns fem barn som har samma modersmål. Modersmålsträning var inget som den mindre kommunen skulle ordna i förskolan även om de hade fem barn som talade samma modersmål. I den mindre kommunen har de modersmålsundervisning i tre språk och i den större har de modersmålsundervisning i fem språk. Det enda språk som båda kommunerna hade gemensamt var albanska. I båda kommunerna behövde det inte vara en utbildad lärare som undervisar, utan det är en person som rektorerna bedömer är lämplig.

5.2 Enkäter

Vi var intresserade av att veta vad pedagoger har för inställning till tvåspråkighet och om de anser att barn ska få prata sitt modersmål på förskolan. Något annat som vi tyckte var viktigt att veta var hur mycket pedagogerna uppger att de framhäver olika kulturer på förskolan och i så fall i vad. Med kultur menar vi här om barnen kan känna igen sig i böcker, sånger, rim, ramsor och lekar. Vi frågade också pedagogerna om föräldrarna hade några önskemål om hur pedagogerna kan framhäva deras kultur på förskolan. Även deras inställning till modersmålsträning för barn i förskoleåldern var en fråga vi ställde i enkäten. För att begränsa resultatet och enbart ta med det vi har fokuserat på, har vi valt att inte redovisa alla frågor i enkäten.

Utav alla enkäter vi fick in var det bara en som hade ett annat modersmål än svenska, dessutom var alla respondenter kvinnor i åldern 25–61 år.

Figur 1. Åldersindelning av respondenterna (n=85).

Utav 86 enkäter har vi delat in respondenterna i två ålderskategorier, de yngre 25–45 år och de äldre 46–65 år. I den yngre gruppen är det 46 stycken respondenter och i den äldre 39 stycken respondenter. Vi har även räknat ut hur de har svarat i procent. Detta har vi gjort för att vi ska kunna se skillnader mellan åldersgrupperna. En av respondenterna hade inte svarat alls på hur gammal hon var, så vi har inte använt oss av henne i tabellerna. Men däremot har vi använt hennes kommentarer.

5.2.1 Pedagogers åsikter

Tabell 1. *Pedagogers åsikter om tvåspråkighet (n=80).*

Ålder	Viktigt	Inte viktigt alls	Ingen åsikt
25–45	38 (83 %)	6 (13 %)	0 (0 %)
46–65	28 (72 %)	7 (18 %)	1 (3 %)

Majoriteten av respondenter tycker att det är viktigt att barn med två språk skall få utöva dessa.

Det är 83 % av de yngre som har svarat att de tycker att det är viktigt med tvåspråkighet i förskolan och 72 % av de äldre som har svarat detta. Därför ser vi små tendenser att de yngre respondenterna tycker att det är viktigare med tvåspråkighet i förskolan än vad de äldre verkar göra. Det kan också ha betydelse vart förskolan är belägen i kommunerna, det vill säga en förskola som ligger i ett invandrartätt område, där är respondenterna kanske mer engagerade i detta ämne än i en förskola där det går enbart barn som har svenska som modersmål.

5.2.2 Pedagogers inställningar

Tabell 2. *Pedagogers inställning till tvåspråkighet (n=84).*

Ålder	Positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Negativ
25–45	27 (59 %)	7 (15 %)	8 (17 %)	3 (6 %)	0 (0 %)
46–65	18 (46 %)	10 (26 %)	9 (23 %)	2 (5 %)	0 (0 %)

När det gäller respondenternas inställning så är de flesta väldigt positiva, men det finns ändå de som är ganska negativa. Ingen var däremot helt negativt inställd. I kolumnen ”positiv” var det 59 % av de yngre som svarade detta. 26 % av de äldre respondenterna har svarat ”ganska positiv”. ”Varken positiv eller negativ” har 17 % av de yngre och 15 % av de äldre svarat. 6 % av de äldre respondenterna har svarat att de var ganska negativt inställda till tvåspråkighet.

När det gäller inställningen till tvåspråkighet i förskolan finns det en tendens till att de yngre är mer positiva till detta än vad de äldre verkar vara. Överlag är ändå de flesta respondenterna positivt inställda. Vad respondenterna har för erfarenheter om språk och andra kulturer från tidigare arbeten och i privatlivet kan ha betydelse för hur de har svarat. Det kan också ha betydelse om de har barn som har annat modersmål än svenska på förskolan eller inte.

5.2.3 Pedagogers inställningar i arbetslag

Tabell 3. Vad pedagogerna tror att arbetslaget har för inställning till tvåspråkighet (n=79).

Ålder	Positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Negativ
25–45	18 (39 %)	10 (22 %)	11 (24 %)	3 (6 %)	0 (0 %)
46–65	17 (44 %)	8 (20 %)	10 (26 %)	2 (5 %)	0 (0 %)

När respondenterna ska besvara vad de anser att personalgruppen har för inställning till tvåspråkighet tycker de flesta att den är positiv. Det är endast fem som tycker att inställningen är ganska negativ i arbetslaget. Det var fler som trodde att inställningen i arbetslaget var ”varken positiv eller negativ” än var det var som ansåg att den är ”ganska positiv”. Alla respondenter anser att de har stor eller ganska stor samsyn när det gäller tvåspråkiga barn.

Det var 44 % av de äldre som har svarat i kolumnen ”positiv” och 39 % av de yngre. 22 % av de yngre har svarat att de tror att arbetslaget är ganska positivt inställd till tvåspråkighet i förskolan. ”Varken positiv eller negativ” har 26 % av de äldre svarat och 6 % av de yngre tror att arbetslaget är ganska negativt inställda till tvåspråkighet.

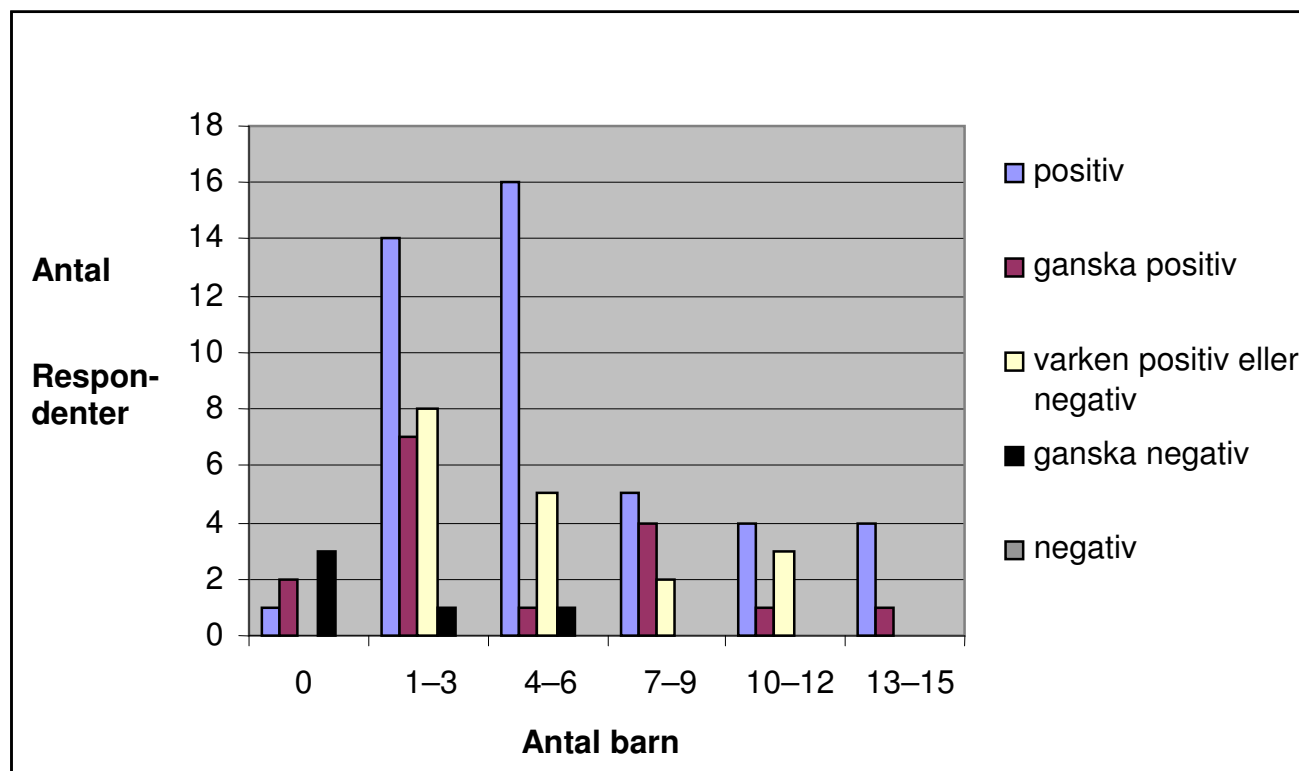
När det gäller vad respondenterna tror att personalgruppen har för inställning till tvåspråkighet, finns det en tendens att de äldre som anser att det är en stor samsyn i arbetslaget. Det finns en tendens till att de som själva är positivt inställda också är det gentemot personalgruppens inställning.

5.2.4 Pedagogers åsikter om kulturer

Tabell 4. Pedagogers åsikter om hur viktigt det är att framhäva olika kulturer på förskolan (n=85).

Ålder	Viktigt	Inte viktigt alls	Ingen åsikt
25–45	43 (93 %)	1 (2 %)	1 (2 %)
46–65	32 (82 %)	4 (10 %)	4 (10 %)

Respondenterna uppger att de i det stora hela är överens om att det är viktigt att ta upp andra kulturer än den svenska. ”Viktigt” har 93 % av de yngre svarat och 82 % av de äldre. ”Inte viktigt alls” har 10 % av de äldre och 2 % av de yngre svarat. 10 % av de äldre har svarat att de inte har någon åsikt och 2 % av de yngre har svarat detta.

Figur 2. Pedagogers inställning till tvåspråkighet beroende av antal invandrarbarn (n=82)

De som inte har några barn med utländskt påbrå är också de som är mest negativa till tvåspråkighet, även två respondenter som har barn med utländskt påbrå är ganska negativa. Överlag är de som har invandrabarn positivt inställda till tvåspråkighet i förskolan och de respondenter som har mellan 13 och 15 invandrabarn på sin avdelning är enbart positivt inställda.

Det vi kan se i enkäterna och i figur 2 är att det finns en tendens till att de som har invandrabarn på sin förskola är mer engagerade i barnens kulturer och språk, de är även mer positivt inställda till tvåspråkighet och andra kulturer. De som inte har några invandrabarn på sin förskola kan bara tänka sig hur de skulle arbeta med dessa frågor.

Tabell 5. *Framhäver pedagogerna andra kulturer på förskolan (n=85).*

Ålder	Ja, helt och fullt	Ja, till en viss del	Tveksamt	Inte alls	Ingen åsikt
25–45	0 (0 %)	23 (50 %)	18 (39 %)	4 (9 %)	1 (2 %)
46–65	0 (0 %)	24 (61 %)	8 (20 %)	7 (18 %)	0 (0 %)

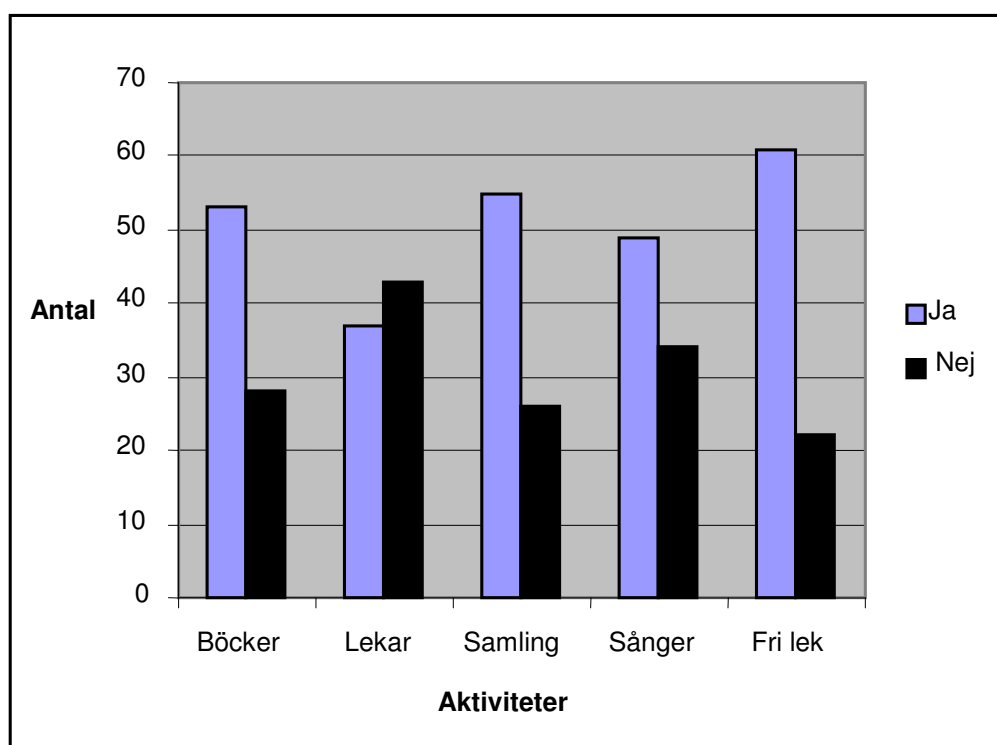
Majoriteten av respondenterna anser att de framhäver olika kulturer på förskolan ”till en viss del”. Ingen av respondenterna tycker att de framhäver olika kulturer ”helt och fullt”. Det är 61 % av de äldre som har svarat att de framhäver olika kulturer ”till en viss del”. I kolumnen ”tveksamt” är det 39 % av de yngre som har svarat. ”Inte alls” har 18 % av de äldre svarat. Endast en hade ingen åsikt om de framhäver olika kulturer på förskolan.

De avdelningar som har barn som talar annat modersmål än svenska i barngruppen uppger att de pratar ofta om andra kulturer, medan de som inte har barn med annat modersmål än svenska inte prioriterar andra kulturer. Även de respondenter som precis har skolat in barn från andra länder uppger att de sällan framhäver andra kulturer än den svenska. En respondent tycker att det är viktigt att man pratar om barnens kulturer om man har barn med en annan kultur. Elva respondenter skriver även att de har dålig kunskap om andra kulturer och att det inte är något de prioriterar att prata om. En annan respondent skriver att de har många invandrabarn på sin avdelning och att de ofta pratar om andra kulturer. Respondenten skriver även att barnen är väl medvetna om hur andra har det, att de inte får äta allt och att man kan se olika ut. På avdelningen uppger pedagogerna att de har tagit hjälp av föräldrarna när de har pratat om andra kulturer till exempel har de lagat mat som är speciell för just dessa barns hemland. Precis som ni ser i tabell 4 tar de flesta förskolor upp andra kulturer till en viss del.

5.2.5 Föräldrarnas önskemål om kulturen på förskolan

I enkäten frågade vi om föräldrarna hade några önskemål om hur förskolan hanterar familjens kultur. Det var 54 respondenter som har svarat nej och pedagogerna uppger att det delvis beror på att föräldrarna är nöjda med verksamheten och att barnen får ta del av den svenska kulturen. Respondenterna skriver att föräldrarna vill att barnen ska få lära sig det svenska språket, komma in i barngruppen så att de får ta del av samspelet med andra barn. Fem respondenter uppger att de är dåliga på att informera om att föräldrarna får vara med och påverka verksamheten, de menar också att föräldrarna inte verkar så engagerade, de tror att det kan bero på språket, att de inte kan så mycket svenska. Fyra respondenter svarade att de har barn med annat modersmål än svenska men att deras kultur är så lik den svenska, respondenterna säger att därför har inte tanken hos föräldrarna kommit upp att de skulle framhäva andra kulturer på förskolan. Det var tolv respondenter som menar att de har föräldrar som anser att barnen får ta del utav sin egen kultur hemma och därför vill de få den svenska kulturen från förskolan. Tre respondenter har svarat både ja och nej på den här frågan och 27 respondenter har svarat ja. De uppger att det som föräldrarna säger något om är maten, de menar då att barnen inte får äta till exempel fläskkött. De säger vidare att annat som föräldrar har önskemål om är att de inte vill att barnen ska vara nakna tillsammans med andra. Klädsel är också något som föräldrarna har åsikter om. Respondenterna uppger att en del föräldrar har önskemål om hur man hanterar deras högtider och att de bör respekteras. De menar också när det gäller svenska högtider vill föräldrar att man tar hänsyn till dem, det vill säga att man inte klär ut dessa barn till något som hör till kristendomen.

Respondenterna verkar respektera föräldrarnas önskemål när de väl har några. De uppfyller även föräldrarnas önskemål om att barnen ska få leka med andra barn och få den svenska kulturen och det svenska språket på förskolan, om detta är vad föräldrarna verkligen vill. Det verkar som respondenterna vill lägga engagemanget i föräldrarnas händer, det vill säga att respondenterna inte frågar vad föräldrarna vill, utan de anser att föräldrarna ska nämna något själva.

Figur 3. Finns det olika kulturer i olika aktiviteter.

När det gäller aktiviteterna på förskolan säger respondenterna att barnen med annat modersmål än svenska kan känna igen sin kultur framför allt i den fria leken därför att de själva kan påverka hur den fria leken ska se ut. Den aktivitet där barnen minst kan känna igen sin kultur i är organiserade lekar, men det är också den kategori som respondenterna anser är svårast att genomföra eftersom det tar tid att lära sig barnens kulturer. En respondent anser att det är svårt att genomföra dessa aktiviteter för att de inte kan barnens språk. En annan respondent tycker att det är viktigt, men att de ibland är svåra att genomföra eftersom de inte kan barnens sånger och lekar.

5.3 Övriga kommentarer

På övriga kommentarer uppger två respondenter att de är positiva till att ha en barngrupp där det är blandat med enspråkiga och tvåspråkiga barn, de anser att de lär utav varandra. En respondent menar att ha samtal vid samling och leka är svårt om de har många barn som har annan kultur än svenska. Två respondenter uppger att om de ska ge barnen en del av deras kultur på förskolan krävs det att personalen har en bred kunskap. Tre respondenter skriver att de vill arbeta med att stärka barnens identitet och respondenterna menar att personalen är villig att lära sig sånger och lekar från deras land, men säger också att de vill kunna göra mer. Det är tre respondenter som anser att barnen skulle få den svenska delen av kulturen och det svenska språket på förskolan. Fyra av dem som har svarat på enkäten uppger att de har modersmålsträning på deras förskola och att det är viktigt att modersmålstränaren är med i hela verksamheten och i hela barngruppen så att de inte går i väg med en liten grupp. De respondenter som har svarat att de har modersmålsträning på förskolan skriver även att de vill att modersmålstränaren ska vara med i förskolans vardag men att det tyvärr inte finns några resurser till det. Fyra respondenter anser att det är svårt att sätta sig in i andras kulturer när de inte har någon aning om hur den går till. Tre respondenter har inga barn med annat modersmål än svenska på deras förskola, men uppger att de ändå försöker att sätta sig in i hur det kan tänkas vara.

5.4 Sammanfattning av resultat

De flesta respondenter är positivt inställda till tvåspråkighet i förskolan. Respondenterna tycker även att det är viktigt att barnen ska få tala sitt modersmål på förskolan bara inte andra barn blir utanför, endast ett fåtal anser att det inte är viktigt med varken tvåspråkighet eller andra kulturer än den svenska. En del tycker att barnen skulle lära sig det svenska språket och den svenska kulturen på förskolan eftersom de får tala sitt modersmål och få del av sin egen kultur hemma.

Det finns en tendens till att åldern har betydelse för hur respondenterna har svarat i enkäten angående deras inställning till tvåspråkighet i förskolan. Deras åsikter och inställningar kan också ha betydelse vart förskolan är beläget och om de har barn med annat modersmål än svenska på deras förskola. Detta kan ha betydelse, med tanke på att tre respondenter sa att de inte har barn med annat modersmål än svenska på deras förskola så då prioriterar de heller inte andra kulturer.

6 Diskussion

Vårt syfte var att undersöka pedagogers inställning till tvåspråkighet i förskolan. Detta gjorde vi genom en enkätstudie. Under tiden vi skrev uppsatsen kom vi på att ville undersöka vilka regler som gällde för modersmålsundervisningen i de olika kommunerna. Detta gjorde vi genom att intervjua de ansvariga för modersmålsundervisningen i respektive kommun.

Genom litteraturstudier och enkätundersökning har vi fått mer insyn i hur pedagoger tänker kring ämnet tvåspråkighet och hur de arbetar med tvåspråkighet och barn med andra kulturer än den svenska.

6.1 Metoddiskussion

Fördelen med enkäter är tiden, man behöver inte boka tider för intervjuer och själva tiden det tar för intervjun och att respondenterna kan besvara enkäten när de själva vill. Nackdelen med enkäten är att man inte kan hjälpa respondenten om det är någon fråga som är oklar därför är det viktigt att frågorna är klara och tydliga. Likaså kan man inte ställa följdfrågor. En annan nackdel är att respondenten kan läsa igenom hela enkäten innan han eller hon svarar på den. Det är svårt att veta om det är rätt person som har besvarat enkäten och risken för bortfall är stor (Bryman, 2001).

Eftersom enkäten var helt anonym så verkar det som respondenterna har svarat helt ärligt. Dessutom har vi kunnat undersöka många förskolor. Vi räknade med att få tillbaka fler enkäter än vad vi fick och så var inte alla enkäter helt ifyllda, därför var det olika många respondenter i de olika tabellerna i resultatet. Enligt Mangiones (1995) uppdelning hamnar vi på nivån acceptabelt. Som vi skrev i metoden (4.5) så har vi ett ganska stort bortfall. Vi tror att vi eventuellt har missat svar från pedagoger som har en kritisk syn. Bortfallet kan också bero på att ämnet kan kännas avlägset för de avdelningar som bara har barn med svenska som modersmål.

När det gäller intervjuerna kom vi på det ganska sent att vi ville jämföra vilka regler som gäller vid modersmålsundervisning i de båda kommunerna. Därför gjorde vi en intervju på telefon och en via mail. Eftersom det var rena faktafrågor gjorde vi ingen pilotundersökning.

6.2 Resultatdiskussion

I arbetet med barn med annat modersmål än svenska bör arbetslaget se till att barnen får det stöd och stimulans i sitt språk som de behöver. Pedagogerna bör finnas till hands så att barnen kan få stimulans för att utveckla nya kunskaper och insikter (Läraryrket, 2004). Under sammanställningen av enkäterna har vi förstått att många pedagoger själva vill ha det så, men att det inte finns några resurser till detta i verkligheten. Om det hade funnits resurser tror vi att alla hade varit mer positivt inställda till tvåspråkighet i förskolan. Även om en del var negativt inställda betyder inte det att de är sämre pedagoger.

Precis som Ladberg (1996) menar om att stärka barnens identitet genom att pedagogerna visar att barnens språk är viktiga och respekteras. Detta anser en respondent på en förskola i den större kommunen där en av oss har haft VFU. Pedagogerna där var engagerade för barnen, deras språk och kultur. Detta visade de genom att ha en välkomstskylt på alla barnens språk och så sa personalen god morgon på barnens språk. Vad gäller kulturen så firar de barnens högtidsdagar om föräldrarna vill. Pedagogerna lät barnen prata sitt modersmål med andra barn med samma modersmål så länge inget annat barn blev utanför. Detta är något som även några andra av respondenterna nämner i enkäten.

I den större kommunen har de modersmålsträning för förskolebarn om det finns fem barn som har samma modersmål. Modersmålsträning var inget som den mindre kommunen skulle ordna i förskolan även om de hade fem barn som talade samma modersmål. Vi såg ingen tendens att respondenterna var mer eller mindre positivt eller negativt inställda till tvåspråkighet gentemot vilka regler som gällde för modersmålsträning i de båda kommunerna.

I vår undersökning har vi kommit fram till att respondenterna inte har varit mer eller mindre positiva till tvåspråkighet i förhållande till om förskolorna har modersmålsträning eller inte. Några skrev att de inte har någon modersmålsträning på deras förkola och därför är det inte något de tänkte på i förskolan. Något som många respondenter önskar är att modersmålläraren ska vara med i vardagen, vara med i hela barngruppen och inte ta med sig några barn till en mindre grupp. Detta om det finns resurser. Løken och Melkeraaen (1996) menar att en modersmållärare ska finnas till hands för pedagoger och barn vid alla tillfällen. Modersmålläraren ska vara en i arbetslaget och han eller hon bör också få hjälp och stöd av den övriga personalen. Att ta hjälp av modersmållärare är en viktig del i arbetet med barns språkutveckling för att visa barnen att alla språk är viktiga och att de behöver alla sina språk (Ladberg & Nyberg, 1996). De fåtal pedagoger som hade modersmålsträning på deras förskola tycker att det är en tillgång och de skulle vilja ha med modersmålläraren i hela vardagen. Pedagogerna ansåg också att modersmålstränaren skulle vara i hela barngruppen så att alla barnen får se att språken är en del av dem.

Løken och Melkeraaen (1996) skriver att när man har barn som har annat modersmål än svenska kan man ta hjälp av föräldrar, modersmållärare och barn som berättar om lekar, rim och ramsor från deras hemland. Några respondenter tyckte att de var dåliga på att informera föräldrar om att de gärna får komma med förslag på lekar, rim och ramsor, pedagogerna sa även att föräldrarna inte var så engagerade. På de förskolor där de hade många barn med annat modersmål än svenska, där var pedagogerna mer engagerade i barnens olika kulturer. Vi kan se en tendens i resultatet att de äldre framhäver olika kulturer mer "till en viss del" än vad de yngre påstår sig göra. Ändå är det fler äldre som anser att de inte framhäver olika kulturer alls på förskolan. En slutsats vi kan dra av det som respondenterna har uppgett är att en del som säger att de inte kan något om barnens kultur använder detta som en ursäkt att inte behöva framhäva olika kulturer. Men det finns de som är engagerade i barnens kulturer och framhäver dem så gott de kan.

Vi kan se små tendenser att de yngre, det vill säga de som är i åldern 25–45 år tycker att det är viktigare med andra kulturer på förskolan. Något annat som kan ha betydelse för hur de har svarat kan vara om de har barn med annat modersmål än svenska på sin avdelning eller inte.

Løken och Melkeraaen (1996) menar att när man arbetar med barn med annat modersmål än svenska är det bra om alla i arbetslaget är engagerade i deras språkutveckling. Alla pedagoger har svarat att de har en stor samsyn vad gäller tvåspråkighet och modersmål i förskolan, även de som har varit negativt inställda. Vi menar här att de som har en negativ inställning antar att även de andra i arbetslaget har det. Den respondent som hade ett annat modersmål än svenska var negativt inställd till tvåspråkighet i förskolan. Detta kan bero på att hon själv vet hur svårt det är att lära sig ett nytt språk. En annan orsak kan vara att hon tycker att barnen ska satsa på det svenska språket i förskolan och prata sitt modersmål med familjen hemma.

Ladberg (1996) menar att det är viktigt att man bemöter dessa familjer med en öppenhet för det nya och har en inställning att det kommer och gå bra. Gör pedagogerna det skaffar de sig kunskap inom detta område. Några pedagoger har svarat att de har dåliga kunskaper om de länder som barnen kommer ifrån och om deras kulturer, därför tycker de att det är svårt att framhäva barnens kulturer. Ett par pedagoger säger att en del föräldrar verkar oengagerade och ser förskolan som barnpassning, men de tror att det kan bero på språket och att det kan bli lite fel i kommunikationen ibland. Vi anser att pedagogerna inte behöver kunna allt om barnens kulturer, men är de intresserade och engagerade så framhäver de olika kulturer till en viss del om de vill. De förskolor som inte har barn med annat modersmål än svenska kan vi förstå att de inte engagerar sig i detta ämne, men att de kunde ändå tänka sig hur det skulle vara om de hade barn i sin barngrupp med utländskt påbrå. Det verkar som att pedagogerna kan vara osäkra på andra kulturer än den svenska. Några tendenser vi ser i resultatet är att pedagogerna verkar bekväma vad det gäller att framhäva olika kulturer. Många säger att de inte kan något om barnens kulturer och att det tar tid att lära sig något om dem, medan andra respondenter anser att kan de inget om kulturen kan man ta hjälp utav barnen. Jernström & Johansson (1997) anser att barnen ska få höra sitt språk i positiva sammanhang. Detta genom att ta hjälp av vuxna i barnens omgivning som berättar något på barnens språk. I sådana här sammanhang kan andra barn och vuxna hjälpa till att översätta. Vi anser att grunden för en positiv syn till sitt modersmål läggs i förskolan. Bozarslan (2001) säger att som pedagog glömmer man ofta att både barn och vuxna har en historia och ett annat språk innan de kommer till den svenska förskolan och skolan, därför är det viktigt att utgå från vad de har med sig ifrån sitt hemland för att resultaten ska bli så positiva som möjligt.

Vi tror att i en personalgrupp där det är fler som är positivt än negativt inställda så är det de positiva inställningarna och åsikterna som framhävs. Hur de har arbetat med dessa frågor i förskolan innan kan också ha betydelse för hur de har svarat.

6.3 Vidare forskning

Under tidens gång drogs vi mer och mer in på ämnet modersmålsundervisning. Några frågor vi ställde oss var: Är modersmålsträning viktigt i förskolan? Hur viktigt är det att barnen kan sitt modersmål grundligt innan de lär sig ett nytt språk? Kan barn lära sig två språk samtidigt? Därför kan en annan undersökning vara att gå djupare in på modersmålsträning för barn i förskoleåldern.

7 Referenser

- Baker, C. (1996). *Barnets väg till tvåspråkighet: Råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Förlaget Påfågeln.
- Borzarslan, A. (2001). *Möte med mångfald - förskolan som arena för integration*. Stockholm: Runa Förlag.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Jernström, E., & Johansson, H. (1997). *Kulturen som språngbräda*. Lund: Studentlitteratur.
- Jørgensen, N. (1995). *Barnspråk och ungdomsspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. (1996). *Barn med flera språk: Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och skola*. Stockholm: Liber Utbildning AB.
- Ladberg, G., & Nyberg, O. (1996). *Barnen och språken: Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj och förskola*. Lund: Studentlitteratur.
- Läraryrket. (2004). *Lärarens handbok*. Stockholm: Läraryrket.
- Løken, A., & Melkeraaen, Å. (1996). *Fånga språket!: När svenska är barnens andra språk*. Hässelby: Runa Förlag AB.
- Mackey, W.F. (1972). *Bibliographie internationale sur le bilinguisme*. Quebec: Université Laval.
- Mangione, T. W (1995). *Mail surveys : improving the quality*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Nationalencyklopedin*. (1995). Höganäs: Bra Böcker.
- Skolverket. (2003a). *Flera språk-fler möjligheter: utveckling av modersmålsstöd och modersmålsundervisningen*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2003b). *Tre decenniers modersmålsstöd: om modersmålsstödet i förskolan 1970-2000*. Stockholm: Skolverket.

Thomas, W., & Collier, V. (2002), *A national study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Center for Research on Education, Diversity & Excellence (CREDE).

Österberg, T. (1961). *Bilingualism and the first school language: an educational problem illustrated by results from a Swedish dialect area*. Umeå

Intervjufrågor

1. Vem har ansvaret för att barnen ska få modersmålsundervisning?
2. Hur många barn måste ha samma språk för att det ska bli en undervisningsgrupp?
3. Vem får undervisa?
4. Vilken åldersgrupp får modersmålsundervisning?
5. Vilka språk har ni modersmålsundervisning i nu?
6. Anordnas modersmålsträning för barn i förskoleåldern?

Hej!

Vi är två studenter vid högskolan i Jönköping som heter Sandra och Charlotte och läser till lärare med inriktning mot förskola. Är nu inne på vår näst sista termin och ska nu skriva examensarbete. Vi skulle vilja låna lite av er tid för att besvara denna enkät som ligger till grund för examensarbetet.

Med denna enkät vill vi rikta in oss på pedagogers inställning till tvåspråkighet i förskolan. Vi kommer att skicka ut enkäten till 18 förskolor i två städer.

I enkäten kommer vi att benämna barn med invandrade föräldrar eller själva är födda i ett annat land som invandrarbarn för att ha ett samlingsnamn på dem.

Tack på förhand, ditt bidrag är värdefullt!

Charlotte och Sandra

Kön: Kvinna   Man

Ålder:.....

Antal yrkesår i förskolan:.....

Vilket år slutade du din senaste utbildning, högskola/gymnasium?.....

Vilket land kommer du ifrån?.....

Har du annat modersmål än svenska?   Ja   Nej

1) Ungefär hur många umgås du med som har en annan kultur än din egen?

- 0-2   3-4   5-6   fler än 7

2a) Har ni några barn med invandrarbakgrund på er avdelning?

- Ja   Nej

Om ja, hur många?.....

b) Hur många barn har ni totalt på er avdelning?.....

3) Hur viktigt tycker du att det är att ta upp andra kulturer än den svenska i förskolan?

- Mycket viktigt   Viktigt   Ganska viktigt   Inte viktigt alls   Ingen åsikt

4) Hur viktigt tycker du att det är att barn med annat modersmål än svenska ska få tala det på förskolan?

- Mycket viktigt   Viktigt   Ganska viktigt   Inte viktigt alls   Ingen åsikt

5) Har invandrarbarnens föräldrar några önskemål om hur de vill att ni hanterar familjens kultur på förskolan?

- Ja   Nej

Om ja, hur då?.....
.....

Om nej, varför då tror du?.....
.....
.....

6) Tycker du att er förskola tar upp andra kulturer än den svenska?

- Ja, helt och fullt   Ja, till en viss del   Tveksamt   Inte alls   Ingen åsikt

Kommentarer .....
.....
.....

7) Oavsett om ni har invandrarbarn på er avdelning eller inte, anser du att invandrarbarn skulle kunna känna igen sin kultur i:

Böcker på förskolan: Ja Nej

Organiserade lekar: Ja Nej

Samtal under samling: Ja Nej

Sånger: Ja Nej

Fri lek: Ja Nej

---

8) Vad är din inställning till tvåspråkighet på förskolan?

Positiv Ganska positiv Varken positiv eller negativ Ganska negativ Negativ

9a) Hur tycker du den allmänna inställningen till tvåspråkighet är i din personalgrupp?

Positiv Ganska positiv Varken positiv eller negativ Ganska negativ Negativ

b) Hur skilda uppfattningar finns i arbetslaget angående tvåspråkighet?

Stor samsyn   1   2   3   4   5   Helt skilda åsikter

10) Vad är din inställning till modersmålsträning för barn i förskoleåldern?

Positiv Ganska positiv Varken positiv eller negativ Ganska negativ Negativ

Övriga kommentarer:

.....
.....
.....
.....
.....